

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Služby knihoven pro zdravotně znevýhodněné

Praha, INSPO 8.3.2008

Zlata Houšková

Průzkum NK ČR 2007

- ❖ specifické služby zdravotně znevýhodněným uživatelům
- ❖ knihovny krajů, měst a obcí, případně větší specializované a veřejné vysokoškolské knihovny
- ❖ knihovny s profesionálními pracovníky*
- ❖ webový dotazník, avizo v oborových e-konferencích
- ❖ http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_informacni_materialy.htm

75 otázek na služby

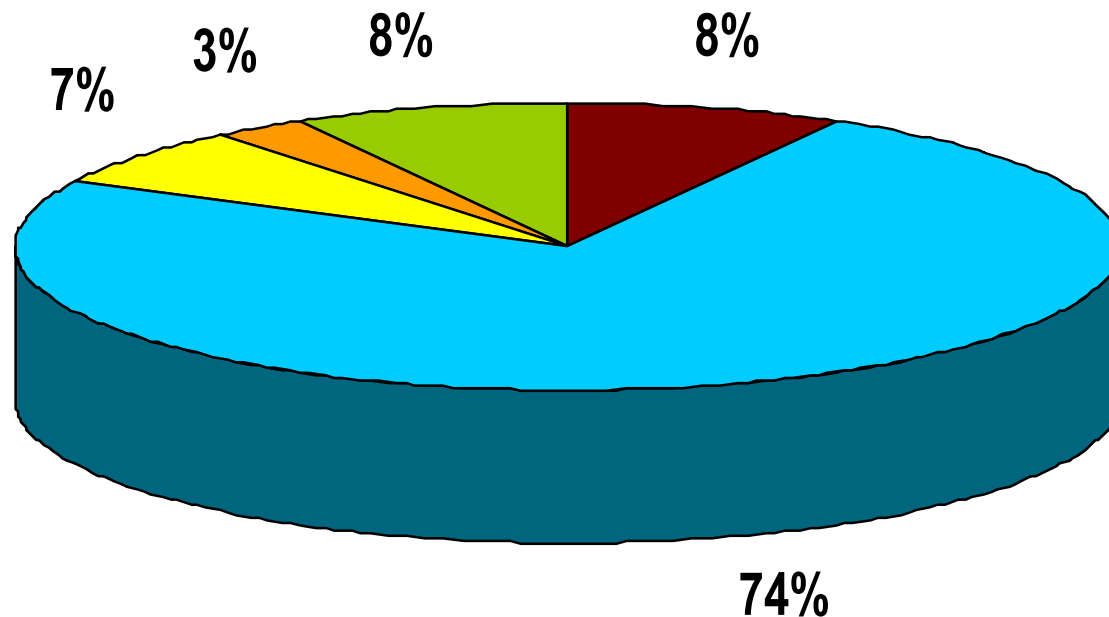
- ❖ **zrakově znevýhodněným**
- ❖ **sluchově znevýhodněným**
- ❖ **tělesně znevýhodněným**
- ❖ **mentálně znevýhodněným**
- ❖ **a elektronické služby vzdálenému uživateli
obecně (výhoda pro lidi s handicapem)**

Respondenti

- ❖ **Dotazník vyplnilo 137 knihoven** krajů, měst a obcí, několik knihoven vysokoškolských, školních, muzejních a specializovaných (veřejně přístupných)
- ❖ Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Univerzitní knihovna pro nevidomé Masarykovy univerzity v Brně, Mediatéka Jazykového centra Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Knihovna Cesty domů

Respondenti podle typu knihovny

- krajské knihovny
- městské a obecní
- vysokoškolské
- školní
- ostatní specializované

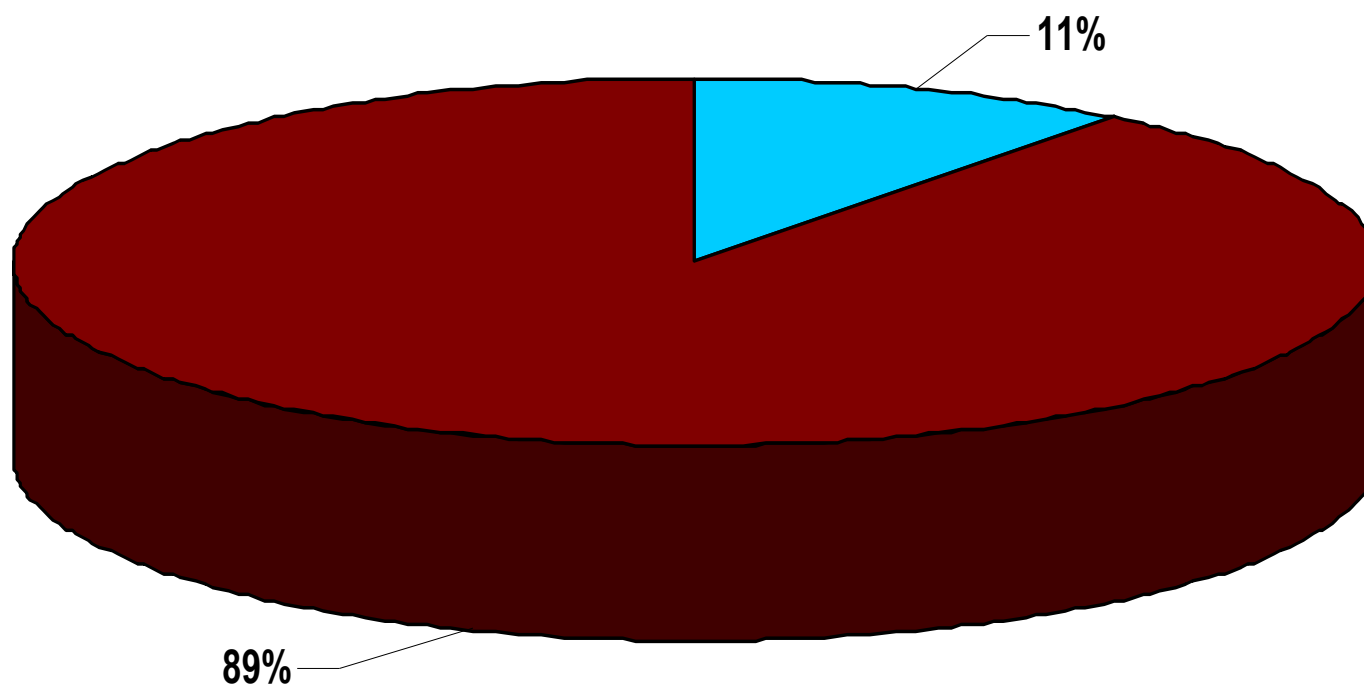
Respondenti

- ❖ **Profesionálních veřejných knihoven provozovaných obcí nebo krajem bylo v roce 2006 v České republice 785*.**
- ❖ **Průzkumu se jich zúčastnilo 113, což představuje 14,4 % z celkového počtu profesionálních veřejných knihoven ČR**
- ❖ **Výsledky průzkumu – poměrně reprezentativní**

(*Dle statistických údajů za rok 2006; v době zpracování výsledků průzkumu nebyla ještě statistická data za rok 2007 k dispozici.)

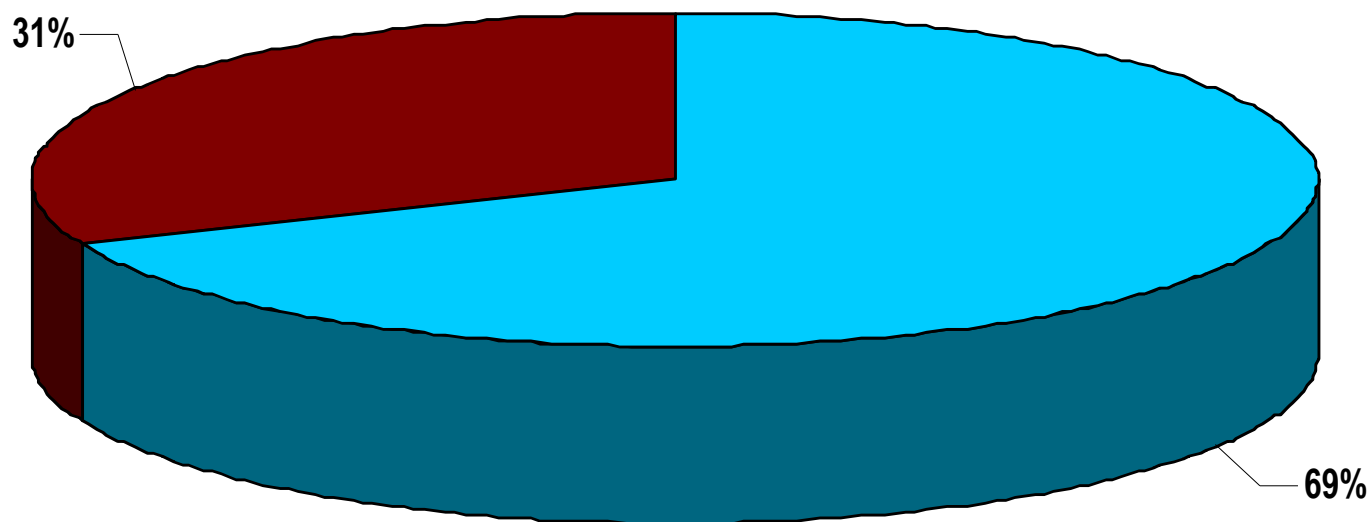
Knihovny poskytující speciální služby handicapovaným

■ Specializované služby ■ Ostatní

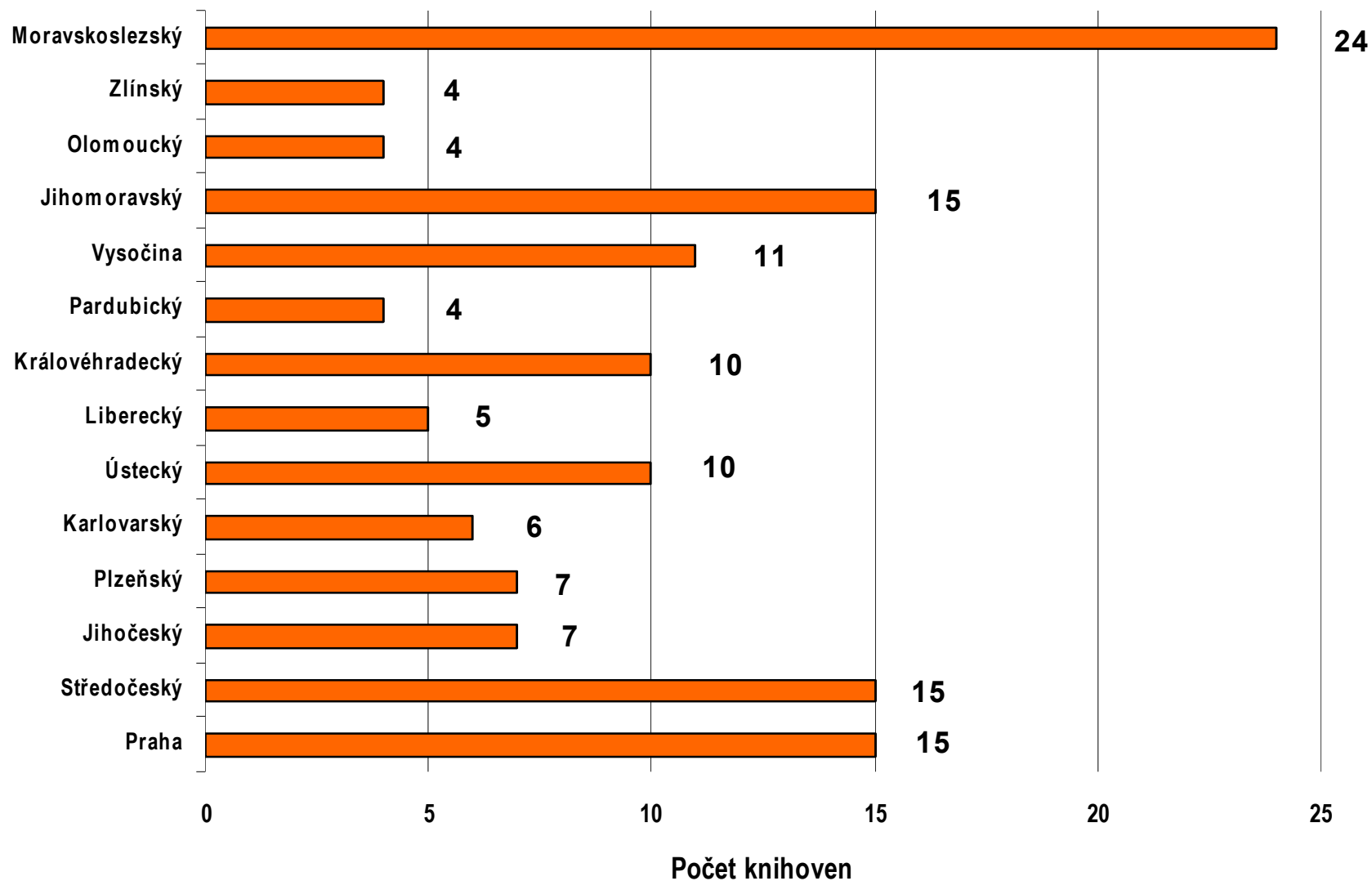

Respondenti poskytující speciální služby handicapovaným

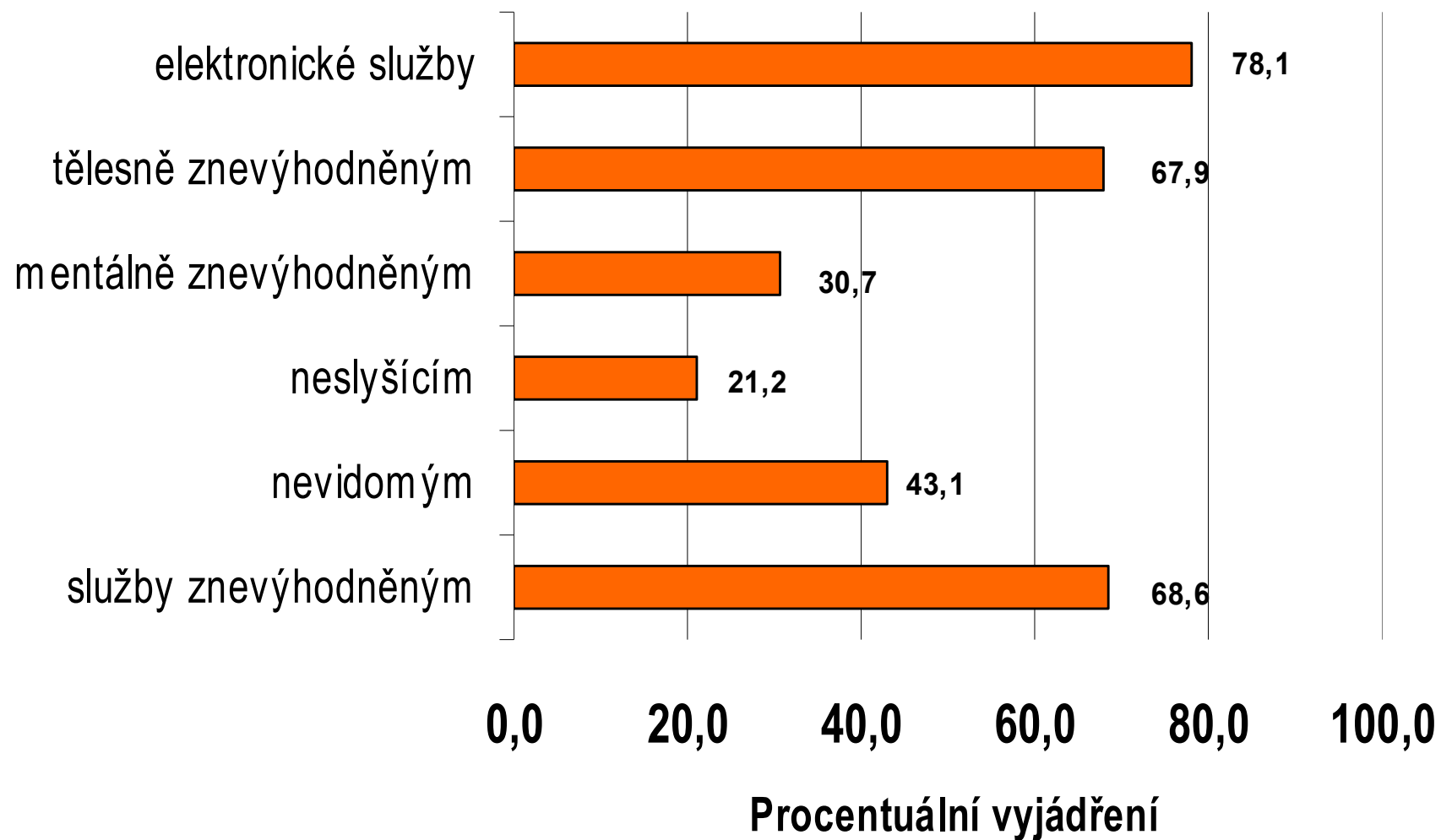
■ Specializované služby   ■ ostatní

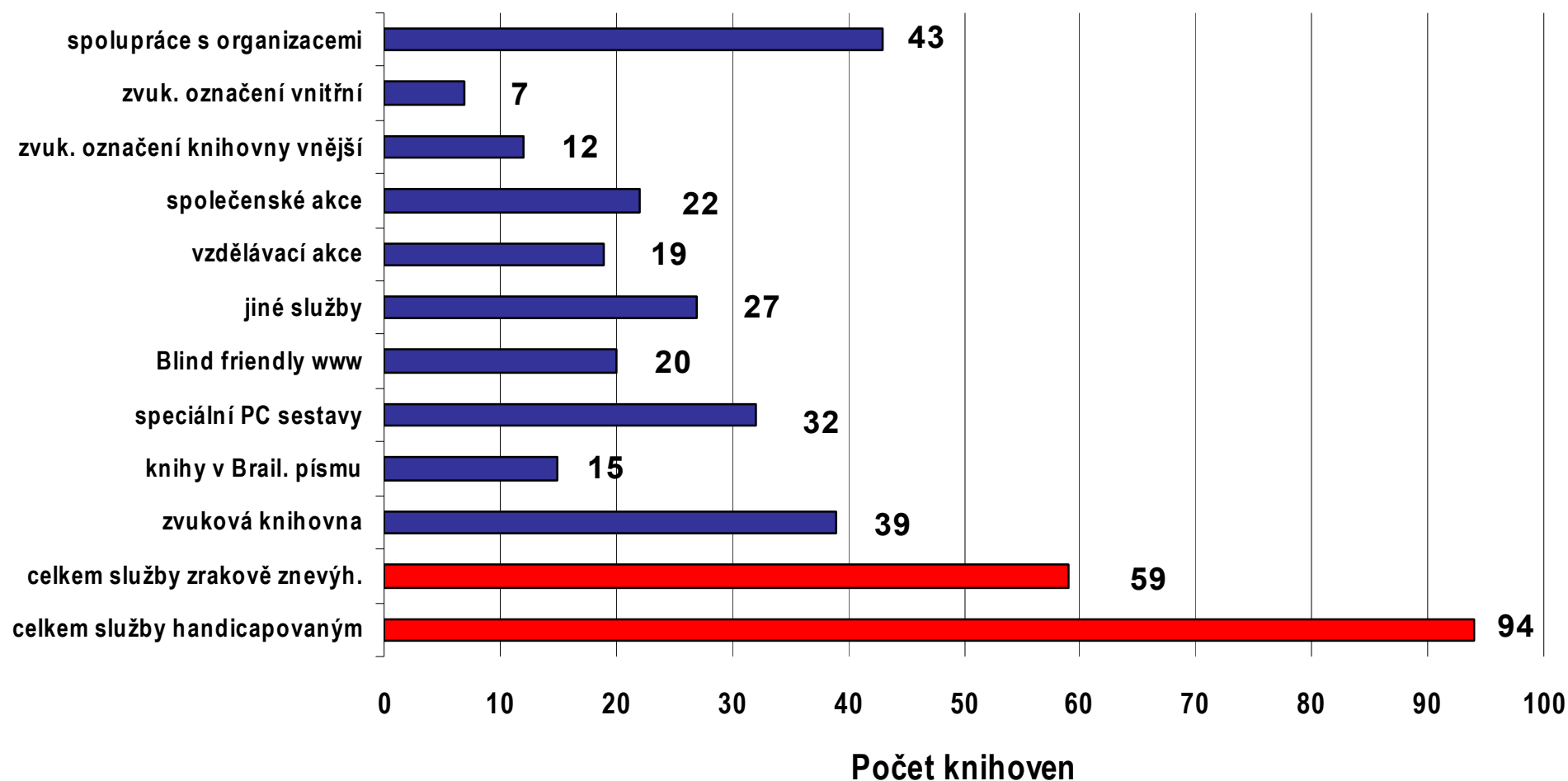
Rozložení respondentů dle krajů

Služby podle typu znevýhodnění

Služby zrakově znevýhodněným

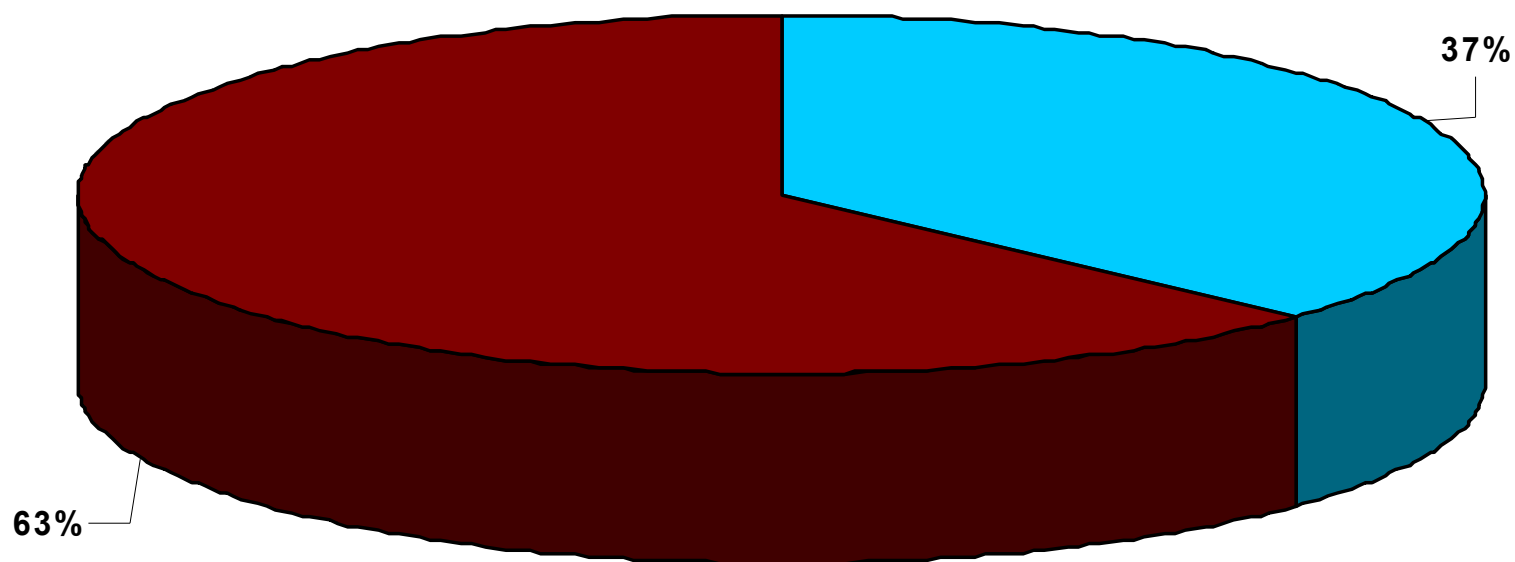

Zvuková knihovna

Zvuková knihovna	průměrný počet/ knihovnu	minimální počet	maximální počet	KTN K. E. Macana	celkem 39 knihoven
uživatelé	76	6	601	6 965	9 559
svazky	2 674	12	33 225	141 735	240 674

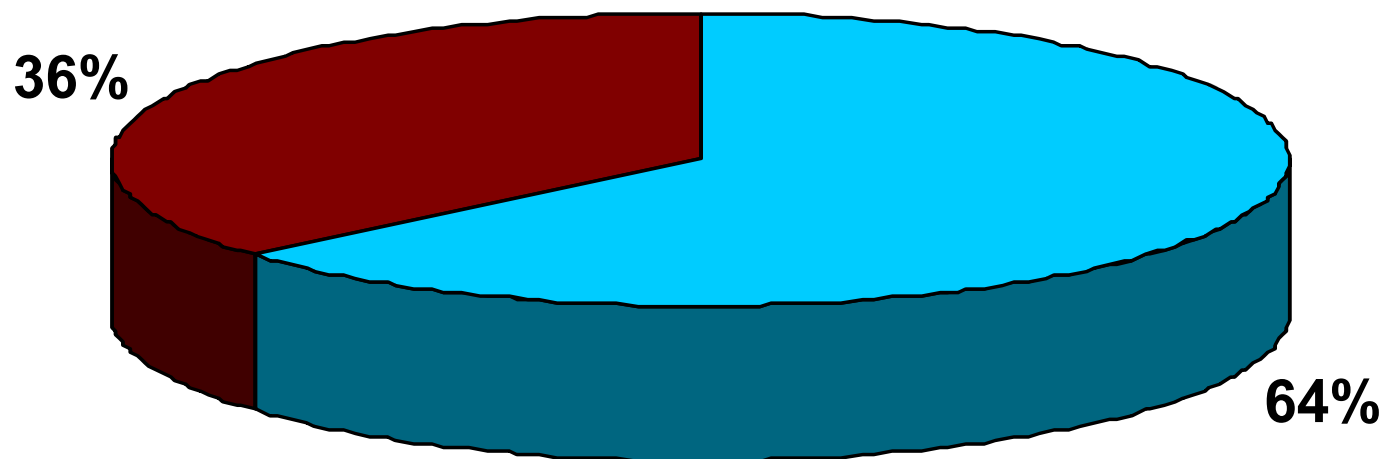
Vzdělávací akce pro zrakově znevýhodněné

■ Pravidelné ■ Ojedinělé

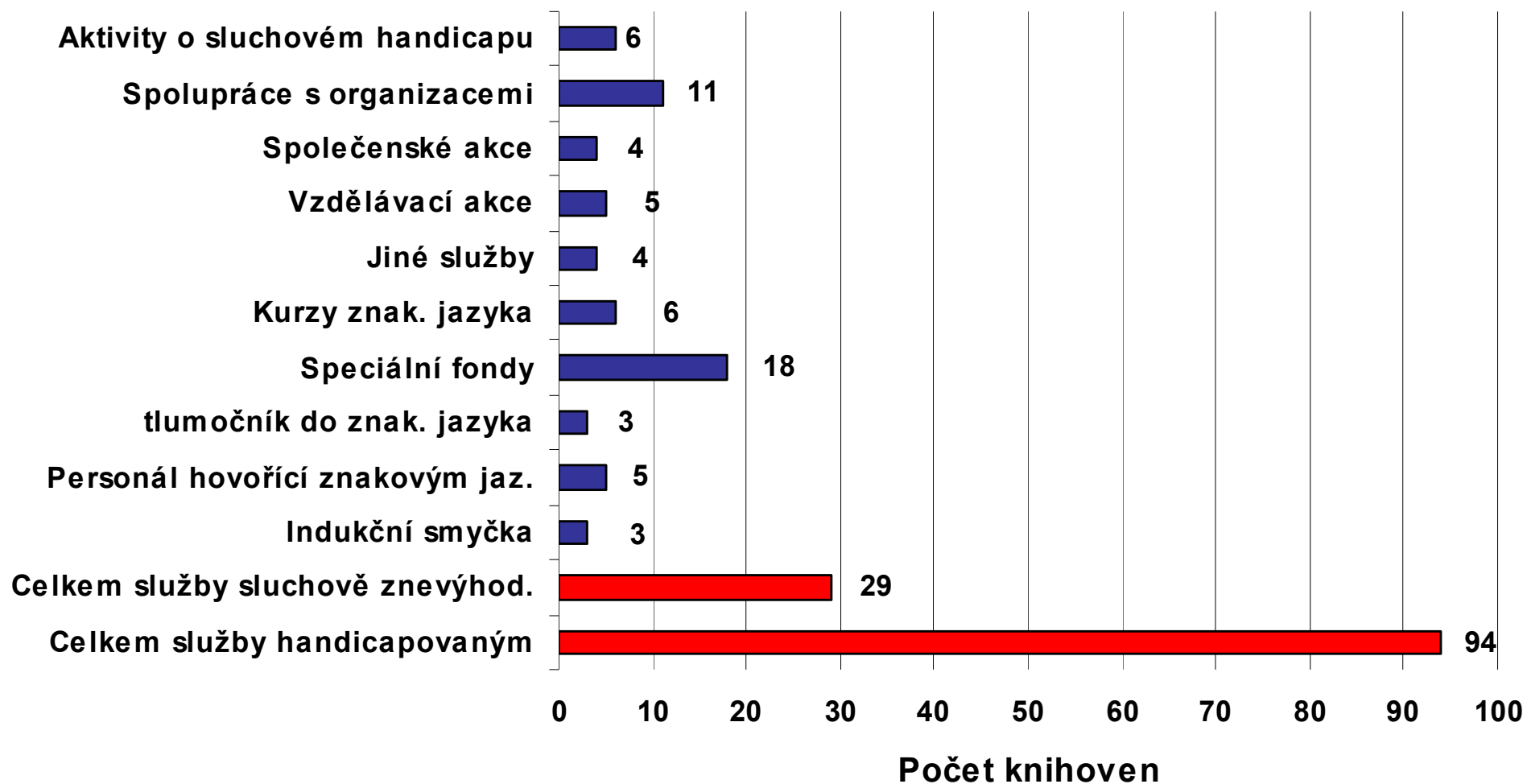

Společenské akce pro zrakově znevýhodněné

■ Pravidelné ■ Ojedinelé

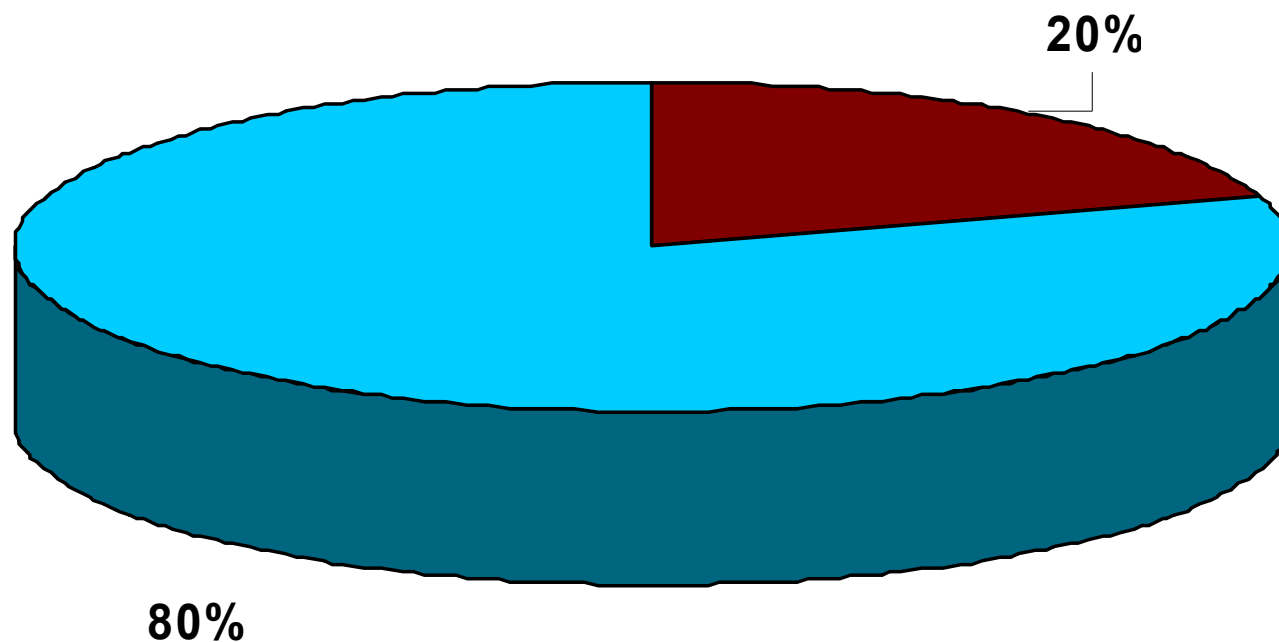

Služby sluchově znevýhodněným

Vzdělávací akce pro sluchově znevýhodněné

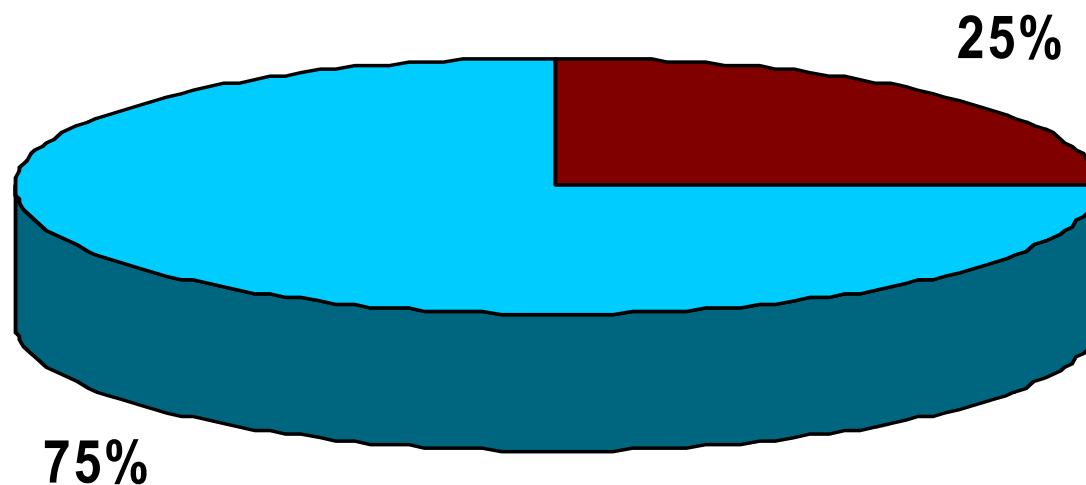
■ ojedinelé   ■ pravidelně

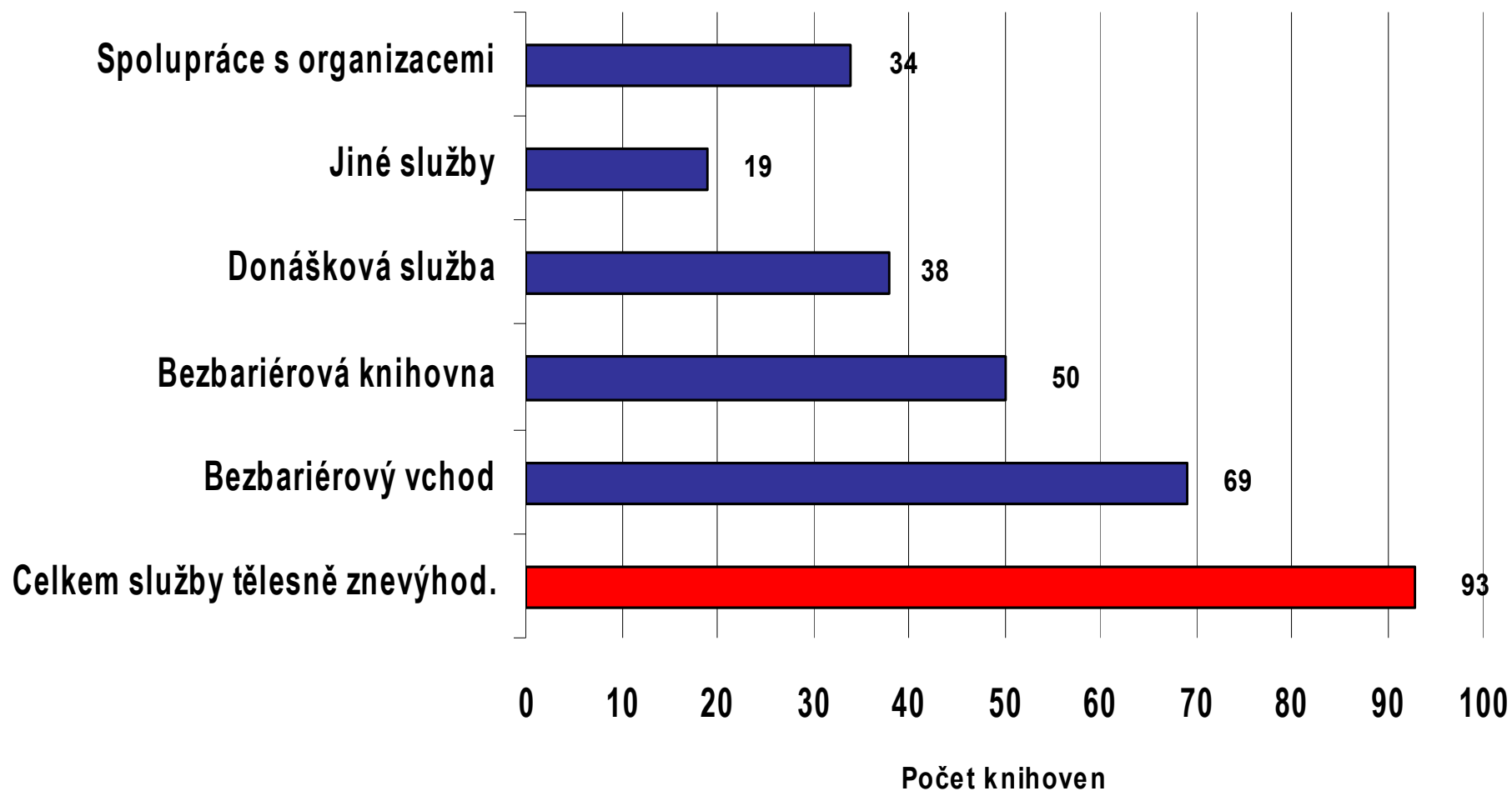
Společenské akce pro sluchově znevýhodněné

■ ojedinelé

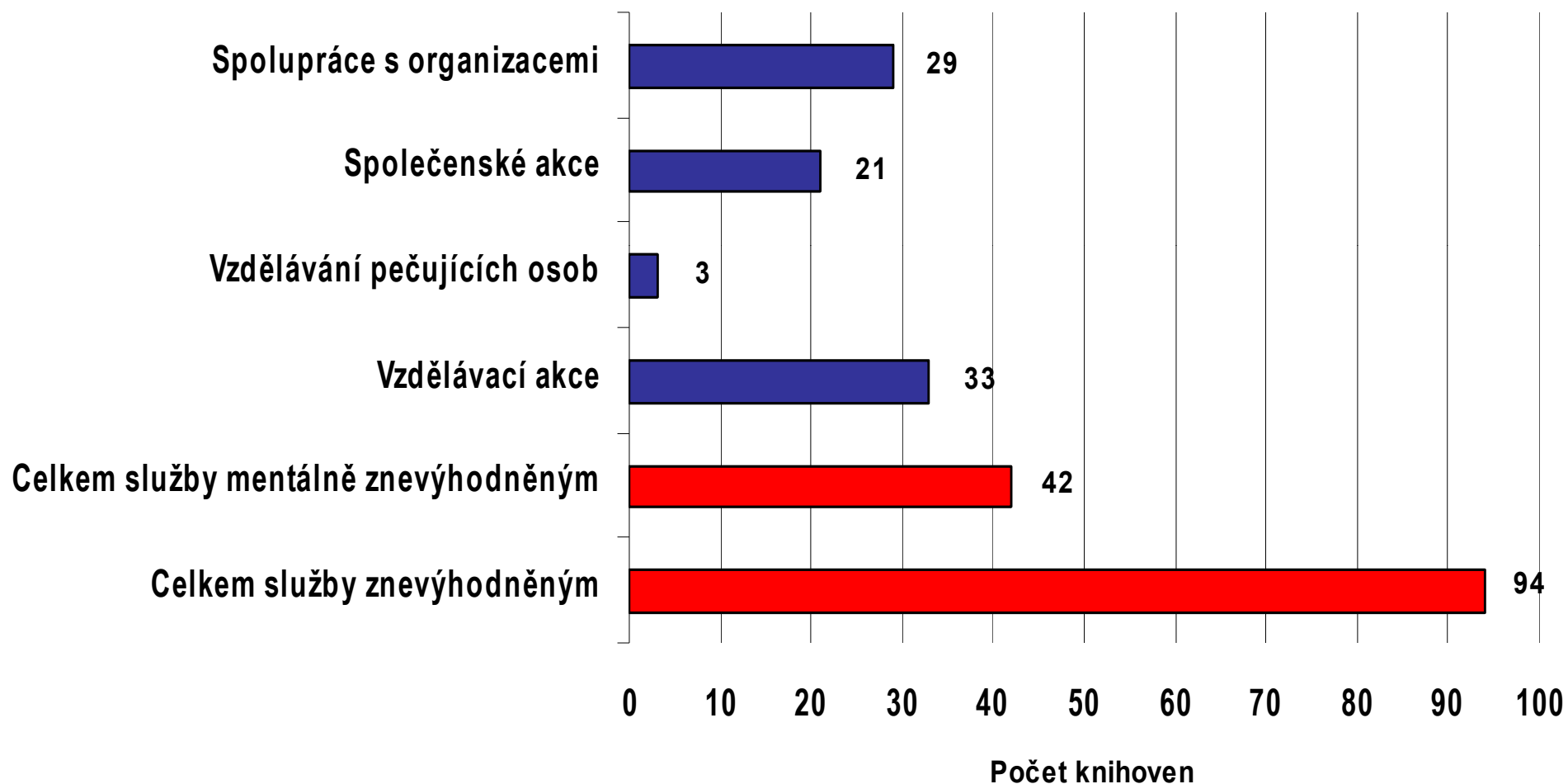
■ pravidelně

Služby fyzicky znevýhodněným

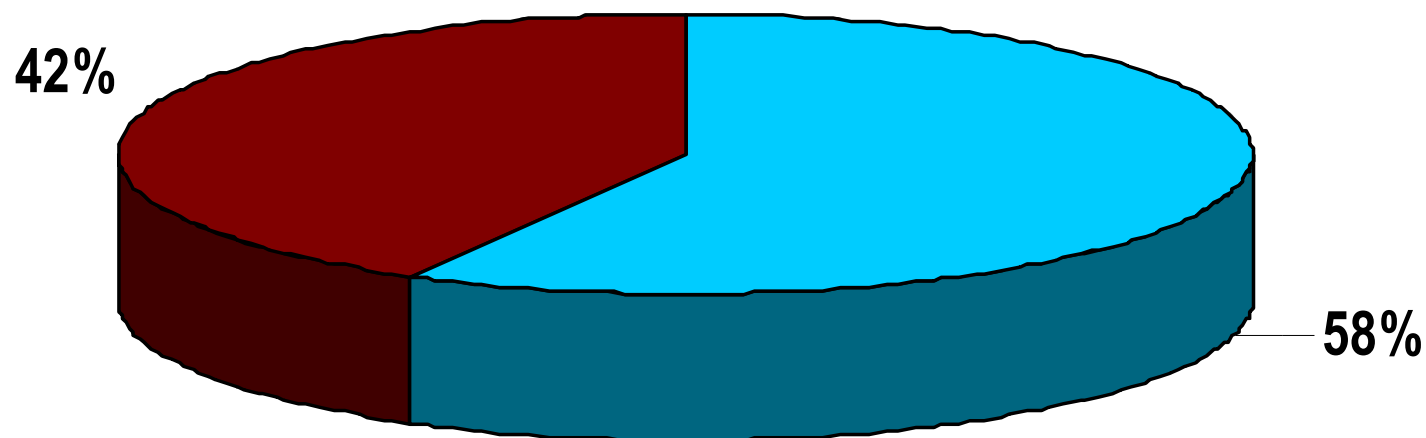

Služby mentálně znevýhodněným

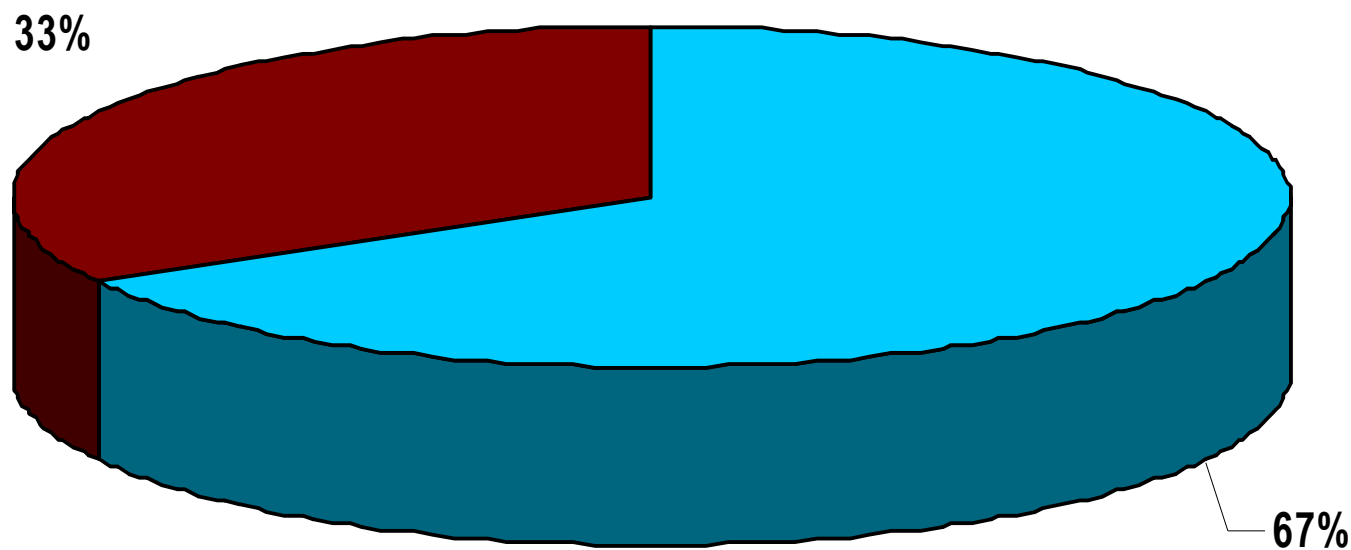
Vzdělávací akce pro mentálně znevýhodněné

■ Pravidelné akce ■ Nepravidelné akce

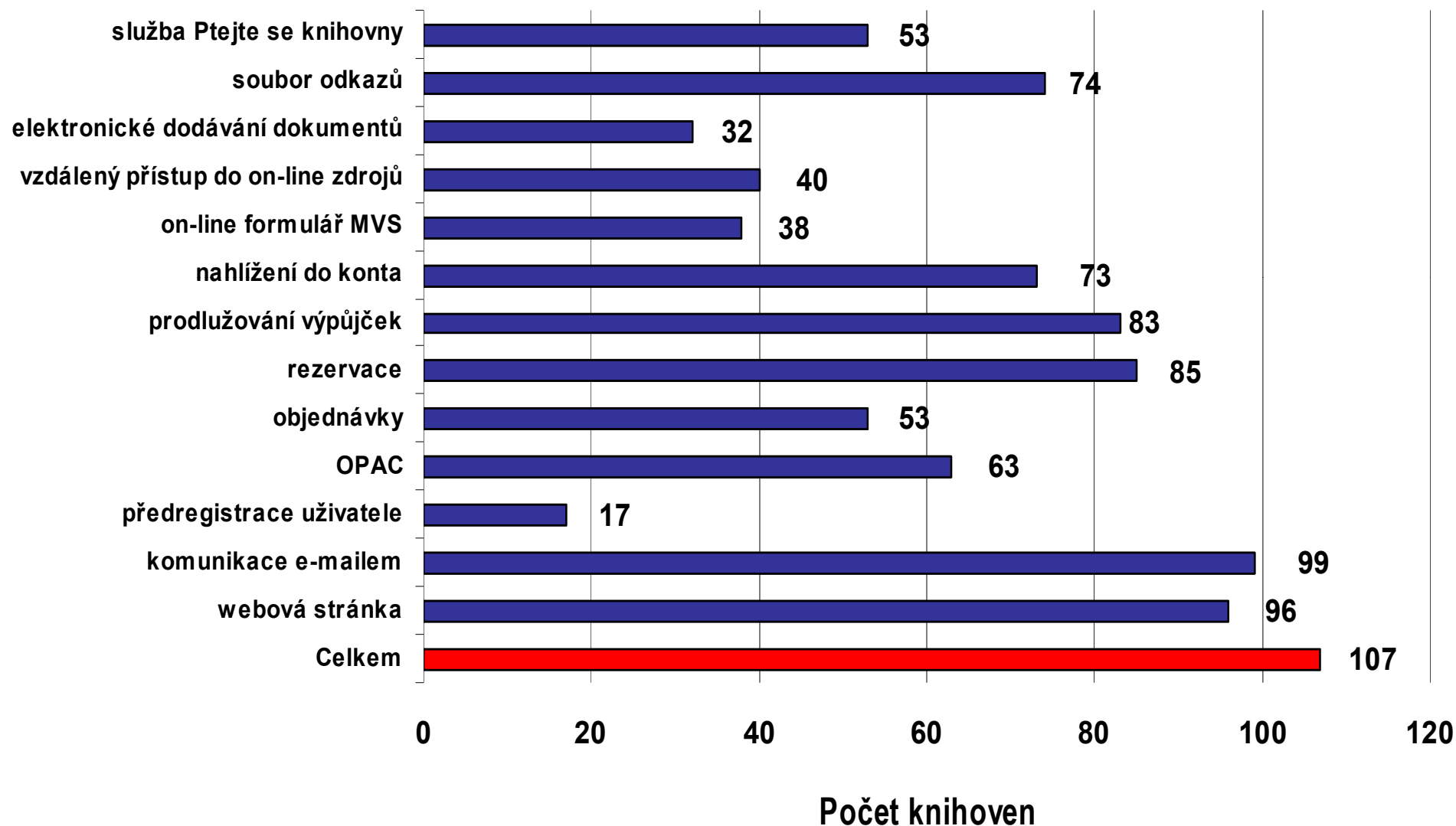

Společenské akce pro mentálně znevýhodněné

■ Pravidelně   ■ Nepravidelně

Elektronické služby

Několik názorů

- ❖ *„Hlavní překážka je pořád v nás, stále ještě přetrvává určitý ostych před handicapovanými lidmi, léta jejich izolace zapříčinila, že se k nim neumíme chovat bezprostředně.*
- ❖ *Na druhé straně postižení žijí ve své komunitě, obracejí se především na specializovaná zařízení, knihovnu do toho nepočítají (při zavádění nové služby pro slabozraké jsme přímo oslovili organizace slabozrakých, udělali velkou propagaci, ale neseťkalo se to s žádnou odezvou).*
- ❖ *Zřízení bezbariérového přístupu nebo vytvoření knihovního fondu v Braillově písmu je nákladné.“*

Několik názorů

- ❖ ***„Nejsem si vědoma žádných překážek. Je to záležitost kvalifikovaného přístupu a dobré vůle.“***
- ❖ ***„Mnoho lze dosáhnout vlastní aktivitou a chutí zapojit se do změn, které mnohdy narušují už zaběhané pořádky; chybou je neexistence koncepce poskytování těchto služeb v knihovně.“***

Závěry: služby uživatelům s fyzickým handicapem

- ❖ Tradiční uživatelé knihoven; služby limitovány „technicky“ a finančně; nebývá problém personálu; řeší se postupně a individuálně knihovnu od knihovny.
- ❖ **Cíl: bezbariérové knihovny všude a po všech stránkách jako standard**

Závěry: služby uživatelům s fyzickým handicapem

- ❖ **Cesty:** *zajímat zřizovatele knihoven (obce), sponzory, nadace a také stát, zejména rozšířením grantových programů, individuálně usilovat o řešení situace s pomocí evropských strukturálních fondů. Pro imobilní uživatele rozšířit donáškovou, dovážkovou, zásilkovou službu, event. řešit ve spolupráci s organizacemi handicapovaných a podporujících.*

Závěry: služby uživatelům se zrakovým handicapem

- ❖ Tradiční uživatelé knihoven
- ❖ **Zvukové knihy:** nejde-li o fondy poskytované ve spolupráci s KTN K. E. Macana, **služba velmi nákladná (ceny)**
- ❖ **Další technické a technologické vybavení pro nevidomé (speciální hardware a software...) zejména pro malé knihovny finančně nedostupné**

Závěry: služby uživatelům se zrakovým handicapem

- ❖ **Cíl: umožnit srovnatelnou úroveň služeb pro zrakově znevýhodněné uživatele a uživatele z majoritní společnosti (*např. dostatečný fond zvukových knih, event. knih v Braillově písmu*) všude tam, kde je adekvátně neposkytuje specializovaná instituce**
- ❖ **Vnější a dle potřeby vnitřní zvukovou signalizaci zavést jako standard všude tam, kde bude zájem o využívání služeb ze strany zrakově znevýhodněných občanů**

Závěry: služby uživatelům se zrakovým handicapem

- ❖ **Cesty:** *zajímat zřizovatele knihoven (obce), sponzory, nadace a také stát, zejména rozšířením grantových programů; individuálně usilovat o řešení situace s pomocí evropských strukturálních fondů.* **Rozšířit kvantitativně i kvalitativně spolupráci s KTN K. E. Macana a SONS. Posílit celoživotní vzdělávání knihovníků v této specifické oblasti, včetně vzdělávání školního.**

Závěry: služby pro uživatele s mentálním handicapem

- ❖ V některých knihovnách tradiční skupina uživatelů, dobré výsledky
- ❖ **Cíl: nabízet vhodné služby uživatelům s mentálním znevýhodněním, rozšiřovat jejich šanci na plnohodnotné využití volného času; poskytovat kvalifikované služby a podporu pečujícím osobám.**

Závěry: služby pro uživatele s mentálním handicapem

- ❖ **Cesty: zlepšit spolupráci se specialisty a organizacemi podporujících osob. Zainteresovat partnery, zřizovatele knihoven (obce), sponzory, nadace. Posílit celoživotní vzdělávání knihovníků v této specifické oblasti, včetně vzdělávání školního.**

Závěry: služby uživatelům se sluchovým handicapem

- ❖ **Bez větších problémů poskytovány služby nedoslýchavým a postlingválně neslyšícím přednostně komunikujícím v českém jazyce; v počátcích jsou služby prelingválně neslyšícím.**
- ❖ **Cíl: získávat lidi s tímto znevýhodněním pro četbu a umožnit srovnatelnou úroveň služeb pro sluchově znevýhodněné uživatele a uživatele z majoritní společnosti.**

Závěry: služby uživatelům se sluchovým handicapem

- ❖ **Cesty: rozšířit spolupráci se specialisty, organizacemi sluchově znevýhodněných, tlumočníky a dalšími partnery;**
- ❖ **Usilovat o společný postup s rodinami a specializovanými školami; indukční smyčky zavést v knihovnách s profesionálními pracovníky jako standard.**

Závěry: služby uživatelům se sluchovým handicapem

- ❖ **Cesty:** *Zainteresovat partnery, zřizovatele knihoven (obce), sponzory, nadace a také stát, zejména rozšířením grantových programů; individuálně usilovat o řešení situace s pomocí evropských strukturálních fondů.*
- ❖ **Posílit celoživotní vzdělávání knihovníků v této specifické oblasti, včetně vzdělávání školního.**

Závěry obecně

- ❖ Pro všechny typy znevýhodnění: **je nutné vést knihovny, ale také jejich zřizovatele ke změně přístupu k těmto (potenciálním) uživatelům a k proaktivnímu přístupu k problematice handicapovaných obecně.**
- ❖ **Velmi záleží na poptávce a společenském tlaku komunit zdravotně znevýhodněných, jejich organizací i organizací podporujících a pečujících osob, jaké jim budou knihovny poskytovat služby.**
- ❖ **Propagace i potenciálních služeb knihoven a intenzivní komunikace se zainteresovanými partnery bude úkolem prvořadým.**

Pomozte nám, můžeme vám pomoci!

Díky za pozornost a trpělivost!

Kontakt:

Zlata Houšková

Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1

tel.: +420-603-844-932, +420-221-663-330

e-mail: zlata.houskova@nkp.cz

